

\*

Na kraju, šta vredi priča koju sam ispričao: gotovo ništa! Ja ustvrdio, Ja potkrepio, Ja... Postoji samo jedan način da je dokončamo, i to je, naravno, lepši deo ovog skromnog poduhvata. Dakle, postoji li žensko (novosadsko) pismo, i da li se ono može "uhvatiti"? Četiri novosadske dame, čije prozne odlomke pridodajemo ovom zaludnom tekstu, nisu odabранe slučajno. Svaka od njih je odlična u onome što je odabrala, i sve su u potpunosti različite. Ljiljana Jokić Kaspar nudi eseј blage intonacije, sliven, harmoničan, koji se bavi pitanjima Srca. Milica Mićić Dimovska nudi nam rafiniranu, suptilnu prozu u kojoj vlada muški pripovedač, a Angelina Arbutović ne beži od klasične ljubavne priče sentimentalne naratorke kojom je ovladala nostalгија. Studija Vladislave Gordić jeste suvereno stručna, da ne kažem naučna, ali lucidnost kojom raspoznaće neizgovoren, nenapisano, britkom ženskom intuicijom raskrivaće velove iz kojih se krije tajna "Okretaja zavrtnja" Henrika Džejmsa.

Pročitajte ih, i tada se sami opredelite: (novosadsko) žensko pismo, da li ne?

Ljiljana Jokić Kaspar

## MOKRA FLEKA NA RUKAVU

"Sve što sam napisao je đubre. Na đubretu se može živeti, zaradivati, prodavati, trgovati, naplaćivati, potplaćivati, vraćati i uzimati. Znam to otako sam postao grbavac u sopstvenom krevetu, a moje lice mlako i pepeljasto, lice čoveka koji je želeo da zarađuje na sopstvenom bolu. Da sam imao hrabosti postao bih soko, i držao bih u svojim kandžama čitav svet, i ne bi me kao malog, sivog vrapca deca skinula s drveta običnom, gumenom praćkom."

Odakle ove rečenice? Iz knjige "Ne propusti nikad trikove čarolije"; moje su naravno, pa se upravo pitam ispisujući ih ponovo nakon dvadesetak godina: jesam li do sada dovoljno dugo živel da zaboravim svoje spisateljske slabosti?

Od juče mi se vrzma po glavi jedna čudna misao Doroti Parker. Ostala je zapisana na margini jedne njene pesme. "Bože molim te, da pišem kao muški". Ta rečenica me duboko potresla jer sam shvatila da je Doroti u trenutku ovog svog zapisa (negde početkom dvadesetog veka), imala godina koliko i ja kada sam prvi put pisala

o svom kukavičluku i suočavanju sa mrakom spisateljskog zanata i tajnom svih tajni na svetu. Ta besmislena želja proizašla iz straha i nesigurnosti, beše klimav oslonac u želji za potvrđivanjem. Napisala sam i opisala bezbroj slika slabosti, patnje i žudnje za osvajanjem malo slobode i prostora u kome bih se osećala kao čovek. Zašto ne kao žena, pitala sam se. Moja teza da je svaka žena istovremeno i čovek, pokazala se pukom iluzijom do današnjih dana.

I upravo stareći (bez razloga) naivno, još uvek čekam da neko primeti da sam čovek. Ne muškarac, sa tim polom nadam se imam još uvek kreativne, ali i neraščišene račune. I upravo mi se ruke lede (nadam se iz objektivnih razloga), dok kuckam po tastaturi PC-ja. U pitanju je banalna ljudska problematika, koja se tiče cirkulacije krv, a svakako u pitanju je i moje srce. O njemu sam pisala prilično ženski, nepatetično. Velika je zabluda da književnici i spisateljice pominju svoje srce u kontekstu "meke" patetike. One koje to čine ili nisu nikave spisateljice, ili su potpuno netalesovane. Žensko srce je srce čoveka, podvrgnuto okrutnosti sopstvene mentalne nemoći da shvati svoju snagu. Ono najčešće bezrazložno drhti, zebe, pati, strahuje, lomi se i kvvari. Pa i kad prođe sve havarije, nastavlja da živi sa bezbroj ožiljaka. O muškom srcu neću ni reč, ne poznajem ni jedno. Ne poznajem dovoljno ni svoje sopstveno, a znam da će me kad-tad izneveriti jer je srce čoveka.

Ne mogu da se otmem utisku poezije Doroti Parker i poezije uopšte jer koliko god je ona moćna, toliko su nemoćni njeni tvorci. Možda ne mogu da prihvativam toliku nemoć i zato pišem nekad banalne stvari kao što su rečenice poput – "divna, nevina i skaredna Olga, ispod čije se klotane sukne i mirisa ustajalog veša krije neverovatna snaga njenih belih, nadutih nogu, stisnutih crnim grilon čarapama, večno upregnutih tankim lastišima jeftinog pojasa, kao par belih, čarobnih konja koji galopiraju mimo volje kočijaša, ržu i kidaju amove, sledeći slepo samo svoju volju, ne hajući na zapovest gospodara". Ne mogu da se ne setim svoje spisateljske dileme, kad mi je u pola noći palo napamet da proverim kako zvuči ova rečenica. Nisam očekivala; "sasvim muški", rekao mi je tada pre više od deset godina jedan moj prijatelj. I posle nekoliko knjiga, romana i moje dvadesetogodišnje smetnje našoj bledojoj, ruralnoj prozi, književni kritičari, sem retkih izuzetaka, isticali su sasvim glupo i neargumentovano da pišem muški. Pri tome su se svojski trudili da sve što uradim marginalizuju, smatrajući moju prozu opasnom po njihovo prekorno zdravo muško srce.

Svaka dobra proza je mentalno lekovita vodica u koju treba umocići oblog i stavljati na bolna mesta. Pri tome ne zaboraviti na vitamske pesme i gorke dramske pilule!

"Upravo mi se promenio metabolizam, počeo sam da pišem dramu", napisala sam davno u jednoj priči. Nije se nikada ništa promenilo, uvek je isto, sumorno i onda kad je sunčano u mojoj sobi. Još uvek živim od malo prijateljstva i ljubavi koje isprosim okolo. Držim šešir u rukama i često čujem kako u njega padaju izlizani, lažni novčići, razaznajem ih po zvuku. I to je bolje nego da kao Doroti Parker nosim svoje srce kao veliku mokru fleku na rukavu.